

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЇХ ВИКОРИСТАННЯ

Оборотні активи обслуговують господарський процес і забезпечують його неперервність. Оборотні активи як натурально-речовинна категорія — це сукупність матеріально-речовинних цінностей і грошових коштів, які беруть участь у створенні продукту, цілком споживаються у виробничому процесі і повністю переносять свою вартість на виробничий продукт упродовж операційного циклу або дванадцяти місяців з дати балансу (сировина, матеріали, готова продукція, грошові кошти тощо). Разом з тим в умовах існування товарно-грошових відносин матеріальні засоби підприємств виражаються не лише в натуральній, а й у вартісній формах. Оборотні активи як вартісна категорія — це вартість, авансована у кругообіг виробничих оборотних фондів та фондів обігу для забезпечення неперервності процесу виробництва та обігу.

Теоретичні та практичні аспекти управління прибутком підприємства розглянуті у працях таких науковців як Й.М. Петрович, Р.А. Слав'юк, Г.В. Нашкерська, Т.А. Демченко, В.В. Ковалев, І.А.Бланк, Н.Б.Єрмасова, І.А.Усатов, М.Н.Крейніна, М.д. Білик, І.В. Ковальчук, Н.А. Русак, Л.В. Фролова, В.В. Кулішов, С.Д. Ільєнкова, М.В. Володькіна, Г.Г. Кірейцев, О.С. Філімоненков.

На основі аналізу визначень різних авторів запропоновано авторське визначення категорії «оборотні активи». За економічною сутністю під оборотними активами слід розуміти сукупність матеріальних цінностей, що використовуються у виробничому процесі, перетворюються на грошові кошти та переносять свою вартість на готову продукцію, протягом одного операційного циклу. Проведені теоретичні дослідження поняття оборотних активів та отримане уточнене визначення цієї категорії визначають ключові аспекти в формуванні їх дефініції як економічної категорії. Чітке розуміння сутності оборотних активів має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології спрощує роботу кожного підприємця, допомагає прослідкувати та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо доцільності використання та управління оборотними активами підприємства.

Обігові активи підприємства – це сукупність матеріальних та грошових цінностей підприємства, що знаходиться в постійному кругообізі, змінюють свою матеріальну форму протягом одного операційного циклу та в повному обсязі переносять свою вартість на товари, що реалізує підприємство. Чистий оборотний капітал визначається як різниця між поточними активами і поточними обов'язками і показує, в якому розмірі поточні активи покриваються довгостроковими джерелами засобів. Аналог цього показника в вітчизняній практиці – величина власних оборотних засобів.

Оборотні засоби можуть бути охарактеризовані з різних позицій, однак основними характеристиками є їх ліквідність, об'єм та структура. В процесі виробничої діяльності відбувається постійна трансформація окремих елементів оборотних активів. Підприємство закуповує сировину і матеріали, виготовляє продукцію, після чого продає її, як правило, в кредит, в результаті чого утворюється дебіторська заборгованість, яка через деякий проміжок часу перетворюється в грошові засоби. Для контролю, оцінки та регулювання своєї фінансової діяльності підприємства розробляють і встановлюють нормативи на деякі види оборотних коштів. У ході аналізу необхідно порівняти фактичні залишки кожного виду оборотних коштів з їх нормативами. У результаті порівняння одержують наднормативний залишок або нестач до нормативу. І перше, і друге заслуговують на негативну оцінку. Так наявність наднормативних залишків товарно-матеріальних цінностей свідчить про спад активності підприємства, нерациональне використання оборотного капіталу, сповільнення його оборотності.

Нестача товарно-матеріальних цінностей до нормативу може негативно вплинути на показники виробничої програми. Тому підприємство повинно працювати в напрямку оптимального забезпечення виробництва запасами з тим, щоб виробництво вчасно і в повному обсязі забезпечувалось усіма видами ресурсів і, в той же час, щоб матеріальні цінності не залежувалися на складі.

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить також і від стану грошових коштів, які є найбільшньою частиною оборотних засобів. Сума грошових коштів повинна бути такою, щоб її вистачило для покриття всіх першочергових платежів. Збільшення коштів на рахунках у банку свідчить, як правило, про зміцнення фінансового стану підприємства. Але якщо великі залишки коштів тривалий час не використовуються, то це свідчить про неефективне використання оборотного капіталу. Для одержання прибутку кошти необхідно використовувати для розширення власного прибутку, виробництва або вкладати в акції інших підприємств. Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами. Якщо ці умови суворі, менше клієнтів купують його

товари в кредит, зменшується обсяг реалізації, отже, зменшується величина дебіторської заборгованості за рахунками клієнтів. З іншого боку, якщо розрахункові умови послаблюються, з'являється більше замовників, зростає обсяг реалізації та сума дебіторської заборгованості за рахунками клієнтів. Послаблення умов розрахунків має як переваги, так і недоліки. Переваги – це зростання обсягу реалізації і прибутку. Недоліки – можливі збільшення суми безнадійних боргів. Саме тому якість оборотного капіталу, фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від стану розрахункової дисципліни і від розміру, якості та ліквідності дебіторської заборгованості.

Головною складовою оборотних коштів підприємства є матеріальні ресурси, які входять до собівартості продукції. Задоволення потреби підприємства в матеріальних ресурсах може забезпечуватися двома шляхами: екстенсивним і інтенсивним.

До екстенсивного належить:

- збільшення видобутку сировинних ресурсів;
- збільшення виробництва матеріальних ресурсів (матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, енергії тощо).

До інтенсивного належить:

- раціональне використання матеріалів;
- розробка прогресивних науково-обґрунтованих норм витрат матеріальних ресурсів та їх дотримання;
- утилізація відходів матеріальних ресурсів;
- використання безвідходних технологій.

Оборотні активи – це такі активи у формі предметів праці, які можуть бути перетворені у грошові кошти протягом одного календарного року або одного виробничого циклу. Постійна їх наявність забезпечує безперервний процес виробництва. Характерною особливістю оборотних активів є їх повне використання в кожному виробничому циклі та повне перенесення своєї вартості на готову продукцію.

Особливості різних джерел формування і принципи різного режиму використання власних і залучених оборотних коштів впливають на ефективність використання оборотних коштів і всього оборотного капіталу. Раціональне формування названих джерел оборотних коштів значно впливає на процес виробництва, на фінансові результати і фінансовий стан підприємства; сприяє досягненню мети з мінімально необхідними за даних умов оборотними засобами. Оборотні кошти підприємств країни становлять значну частину їхніх матеріально-грошових активів. Тому раціональне та економне використання оборотних коштів суб'єктів господарювання має неабияке економічне значення.